

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Esityksen yleiset tavoitteet osaamistason nostamisesta ja korkeakoulutuksen saavutettavuudesta yhä useammalle ovat kannatettavia. Kannatamme lisäresursseja opintojen ohjaukseen ja opintojen sujuvaan suorittamiseen, huomioiden etenkin opinnoissa syntyvät nivelvaiheet. Näitä resursseja ei kuitenkaan tule tavoitella opiskeluoikeutta rajaamalla.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Monialayliopiston ylioppilaskuntana suhtaudumme varauksella lainsäädäntöön, joka rajoittaa opiskelijoiden mahdollisuuksia hankkia monipuolista ja -alaista osaamista useamman eri alan tutkinnon muodossa. Opiskelijalle on taattava mahdollisuus osaamisen monipuoliseen kehittämiseen sekä erilaisten ja omaleimaisten tutkintokokonaisuuksien rakentamiseen.

Esitetty yhden opiskeluoikeuden säännös asettaa vielä entistä enemmän painetta opiskelijavalinnalle. Säännös korostaa oikeiden valintojen tekemistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa opintopolkua. Tampereen yliopiston vahvuutena on yhdistää huipputasoisia tekniikan, terveyden ja yhteiskuntatieteellistä koulutusta. Putkimainen korkeakoulutus ei tuota tulevaisuuden työelämän osaamistarpeiden vaatimia monialaisia osaajia.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Vaikutusarviosta uupuu aito merkittävä vaikutus korkeakoulutuksen käyttöön vapautuvista resursseista. Vaikutusarvioissa ei huomioida sitä miten laajasti kymmeniin eri korkeakouluihin, satoihin eri tiedekuntiin, tuhansille eri aloille ja usealle eri vuorikurssille useampaa tutkintoa suorittavat opiskelijat jakautuvat. Vaikka moninkertaisia tutkintoja suorittavien opiskelijoiden määrää ei voida pitää täysin merkityksettömänä, ovat käytännön tasolla vapautuvat resurssit

”koulutustarjontaan ja koulutukseen laadun kehittämiseen” tai yksittäiselle täynnä olevalle laboratoriokurssille hyvin vähäiset.

Vaikutusarviossa annetaan olettaa, että toista tutkintoa suorittava opiskelija vähentäisi ensikertalaisten mahdollisuutta päästä opiskelemaan. Tämä ei täysin pidä paikkaansa, sillä opiskelijavalinnassa nämä hakijat eivät kilpaile keskenään samoista paikoista. Opiskelijat myös etenevät opinnoissaan eri tahtia, eikä vanhasta opiskeluoikeudesta luopuminen luo suoraan uusia aloituspaikkoja tai vapauta opetusresurssia uusille opiskelijoille.

Esityksen vaikutusarvioinnissa ei ole kattavasti huomioitu opiskelijan aikaisemmin hankkiman osaamisen tunnustamista. Esityksessä tulisi tarkemmin arvioida miten aikaisempi koulutus olisi mahdollista hyväksilukea täysin osaksi uutta tutkintoa. Näin mahdollistettaisiin sujuva alan vaihto tilanteessa, jossa opiskelijalla on jo useamman vuoden edestä suoritettuja opintoja aikaisemmasta tutkinnosta.

Ilman kattavaa arviointia mahdollisesti syntyvistä esteistä alanvaihdolle ja aikaisemman koulutuksen hyväksiluvulle, voi esitys toteutuessaan torpata opiskelijan mahdollisuuden vaihtaa alalta toiselle. Pahimmillaan opiskeluoikeuksien rajaaminen voi johtaa opintojen keskeyttämiseen, mikä on niin yliopistolle kuin yhteiskunnalle todella kallista resurssien tuhlausta.

Opiskelijalle olisi vähintäänkin taattava siirtymäaika tai mahdollisuus suorittaa aikaisempi tutkinto loppuun kohtuullisessa ajassa. Vaihtoehtoisesti toisen opinto-oikeuden voisi merkitä passiiviseksi, jolloin opiskelija ei kuluttaisi opetukseen varattuja resursseja, mutta opiskelijalla olisi mahdollisesti myöhemmin suorittaa toinen tutkinto loppuun aktivoimalla passiivinen opiskeluoikeus.

Vaikutusarviossa tulisi tarkastella opintotukilakiin tehtyjen muutosten sekä esitetyn yliopistolain ja ammattikorkealain muutosten yhteisvaikutuksia. Rajattu opintotukijärjestelmä heikentää opiskelun taloudellisia edellytyksiä toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseksi. Epävarma toimeentulo pidentää tutkinnon suorittamiseen käytettävää aikaa, millä on negatiivisia vaikutuksia opiskelijan työelämään kiinnittymiseen, työmarkkina-asemaan sekä korkeakoulujen talouteen.

Muut huomionne esityksestä

Esityksessä on kiitettävästi tunnistettu olennaisia ”korkeakoulutettujen osuudella mitattavaan koulutustasoon ja sen nostamiseen vaikuttavia tekijöitä --kuten korkeakoulujen resurssit, opintojen ja oppimisen tuet sekä tutkintorakenteet.” Esityksestä ei kuitenkaan löydy aidosti näihin tekijöihin vaikuttavia toimenpiteitä.

Toisen tutkinnon maksut eivät ole ratkaisu esitettyihin haasteisiin. Tutkintoon johtavan koulutuksen tulee olla maksutonta myös jatkossa kaikille, riippumatta siitä onko kyseessä opiskelijan ensimmäinen vai useampi samantasoinen tutkinto. Korkeakoulujen resurssivajetta korjataan vain pysyvällä rahoitustason kasvattamisella. Esitetty säännös ei kasvata korkeakoulujen käytettävissä olevia resursseja opiskelun tukeen tai opetukseen.

Momenttiin lisätään seuraava tarkennus koskien opiskelijan opiskeluoikeuksia:

”Opiskelijalla, joka on menettänyt yhden tai useampia opiskeluoikeuksia 2 momentissa säädetyistä syistä, on oikeus hakea yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi, kuitenkin niin, että opiskelijalla voi olla vain yksi voimassa oleva opiskeluoikeus. Hakemus voidaan tehdä osallistumatta 36 §:ssä tarkoitettuun opiskelijavalintaan.”

Jäppinen Ville
Tampereen ylioppilaskunta